

Stanisław Wieteska

Uniwersytet Łódzki

OBOWIĄZKOWE UBEZPIECZENIE ODPOWIEDZIALNOŚCI CYWILNEJ KOMORNIKÓW SĄDOWYCH W POLSCE

Wprowadzenie

Powstanie gospodarki rynkowej w Polsce spowodowało nowe zjawiska w postaci masowego zaciągania kredytów na różne cele, w tym na spłatę kredytów wcześniej pożyczonych, co spowodowało, że klienci stali się trudnymi dla wierzycieli (banków). Ze względu na fakt, że zadłużenie wzrasta i ok. 2,1 mln Polaków (2011 rok) nie reguluje w terminie swoich zobowiązań, do czego należy dołączyć dużą skalę bankructw wielu zakładów pracy, temat ten jest zawsze aktualny. Oba te zjawiska powodują, że wielu wierzycieli wstępuje na drogę sądową w celu odzyskania całości lub choćby części swoich długów. Uzyskane wyroki sądowe są podstawą do egzekwowania długów przez komorników sądowych.

W 1997 roku powstała ustawa o komornikach sądowych i egzekucji (u.k.s.e.), na mocy której zwiększono zakres kompetencji komorników. Komornicy, wykonujący zawód zaufania publicznego, narażeni są na różne sytuacje konfliktowe z dłużnikami, z których część ma charakter losowy. Biorąc pod uwagę losowość zjawisk w wykonywaniu czynności komorniczych, ustawodawca wprowadził obowiązkowe ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej komorników, którego zadaniem jest ochrona działalności komorniczej przed takimi zjawiskami.

Celem tego artykułu jest przedstawienie podstawowych zagadnień z zakresu działalności komorniczej potrzebnych do oceny ryzyka i kalkulacji składki ubezpieczeniowej.

Artykuł napisany został na podstawie dostępnych danych oraz literatury przedmiotu i powinien być przydatny pośrednictwu ubezpieczeniowemu, a także działom oceny ryzyka ubezpieczeniowego.

Autor artykułu nie uważa się za znawcę działalności komorniczej, lecz z racji zajmowania się ubezpieczeniami majątkowymi pragnie zwrócić uwagę na nowy obszar obowiązkowych ubezpieczeń odpowiedzialności cywilnej.

1. Status społeczny komornika sądowego i jego obowiązki

Celem działalności komorników sądowych jest egzekucja świadczeń pieniężnych. Zagadnienie jest bardzo złożone, gdyż egzekucja może dotyczyć m.in.¹:

- ruchomości dłużnika (czynności polegające na zajęciu, sprzedaży, licytacji),
- rachunków bankowych (np. czynności polegające na zajęciu, uwzględnienie praw banku, problemy egzekucji z rachunków wspólnych dłużnika i osób trzecich),
- wynagrodzeń za pracę² (czynności polegające na zajęciu, dopuszczalność potrąceń),
- praw majątkowych (np. czynności egzekucji z papierów wartościowych, udziałów w spółce, praw do majątku członków spółdzielni),
- nieruchomości (np. czynności komornicze związane z oszacowaniem wartości nieruchomości, licytacjami, egzekucją nieruchomości rolnych, spółdzielczych, a także lokali),
- statków morskich³,
- świadczeń niepieniężnych.

Każdej egzekucji towarzyszą koszty⁴, a także podział uzyskanej sumy oraz cały szereg czynności administracyjnych. Już ten pobieżny katalog egzekucji wykazuje, że stopień ich trudności jest zróżnicowany. Łatwo jest o popełnienie przez komorników sądowych uchybień w tak zróżnicowanych sprawach.

Nietrudno zauważyć, że przy wykonywaniu czynności komornicy sądowi narażeni są na stres rozumiany jako reakcja organizmu na stawiane żądania⁵. Powstawanie sytuacji stresowych powoduje wiele chorób w organizmie człowieka (np. choroby wrzodowe, trawienne, sercowo-naczyniowe, uzależnienie).

¹ Więcej na ten temat: A. Hrycaj: *Egzekucja praktyczna*. Wydawnictwo Wyższej Szkoły Komunikacji i Zarządzania, Poznań 2007.

² R. Niski: *Zajęcie wynagrodzenia za pracę – wybrane zagadnienia*: „Problemy Egzekucji” 2001, nr 16 (52), s. 72-92.

³ S. Dalka, D. Wiśniewski: *Egzekucja ze statków morskich*. „Problemy Egzekucji” 2001, nr 11 (47), s. 20-35.

⁴ Z. Merchel: *Kilka uwag na temat kosztów działalności egzekucyjnej komornika po zmianach wynikających z ustawy z dnia 18 września 2001 r. o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji oraz o zmianie niektórych innych ustaw*. „Problemy Egzekucji” 2001, nr 18 (54), s. 76-89.

⁵ D. Rybak: *Stres związany z pracą komornika sądowego*. „Nowa Currenda” 2012, nr 7, s. 8-15.

Komornicy sądowi obcują ze stresem na co dzień. Badania prowadzone nad funkcjonowaniem kancelarii komorniczych wykazały, że⁶:

- najbardziej czasochłonne są prace administracyjne z klientem i koordynowanie działań,
- obsługa elektronicznego systemu sądowego,
- głównym motywem do pracy komorniczej są zarobki,
- wśród perspektyw rozwoju wyróżnia się m.in.: niezależność w zawodzie, tworzenie nowoczesnego środowiska, zdobywanie nowych kompetencji,
- najbardziej stresowymi są m.in.: sytuacje konfliktowe, kontakty z dłużnikami, mało precyzyjne prawo, biurokracja,
- w zakresie wizerunku komornika wymienia się m.in.: wewnętrzne animozje wśród komorników, słabe umiejętności w komunikacji, brak poszanowania klientów, opieszałość działań,
- jako zagrożenie należy wymienić m.in.: niski prestiż zawodu, naruszanie postaw etycznych.

Warto także nadmienić, że w załączniku do uchwały Krajowej Rady Komorniczej (KRK) nr 909/IV z 8 lutego 2012 roku podane zostały zasady (kodeks) etyki zawodowej komorników sądowych. Kodeks etyki zawodowej stanowi zbiór ogólnych norm etycznych i moralnych określających szczegółowo sytuacje, w jakich mogą znaleźć się komornicy wykonujący swoje czynności⁷. Normy te mają sprzyjać ochronie dóbr moralnych komornika i jego klientów przy wykonywaniu swojego zawodu. Kodeks dotyczy komorników czynnych i emerytowanych, asesorów i aplikantów. Przestrzeganie kodeksu etyki zawodowej powyżej wymienionych osób to nie tylko obowiązek, ale i zapobieganie sytuacjom konfliktowym.

Wykonywana przez komornika sądowego praca jest traktowana jako zawód zaufania publicznego. Przypomnijmy art. 17 Konstytucji RP, który mówi: „W drodze ustawy można tworzyć samorządy zawodowe, reprezentujące osoby wykonujące zawody zaufania publicznego i sprawujące pieczę nad należytym wykonywaniem tych zawodów w granicach interesu publicznego i dla jego ochrony”. Przez zawód zaufania publicznego rozumiemy zawód, który polega na wykonywaniu zadań o szczególnym charakterze z punktu widzenia zadań publicznych i realizacji interesu publicznego⁸. Stan wiedzy w społeczeństwie o zawodach zaufania publicznego jest niewielki. Komornik ma dostęp do wielu

⁶ L. Mellibruda: *Zarządzanie kancelarią komorniczą w opiniach właścicieli kancelarii*. „Nowa Currenda” 2012, nr 11, s. 26-42.

⁷ N. Wojciechowska: *Etyka zawodowa aplikanta komorniczego*. „Nowa Currenda” 2012, nr 2, s. 33-41.

⁸ M. Lewandowski: *Zawód zaufania publicznego zawodem odpowiedzialności publicznej*. „Nowa Currenda” 2013, nr 6, s. 12-15.

informacji sfery prywatnej osób fizycznych i przedsiębiorstw, czy też informacji niejawnych. Posiadając wiele takich informacji, w swojej kancelarii zobowiązany jest do zapewnienia im bezpieczeństwa. Jednakże szybkie rozprzestrzenianie się niebezpieczeństw powoduje, że dziś stosowane zabezpieczenia kancelarii mogą być „jutro” przestarzałe. We wszystkich systemach bezpieczeństwa informacji czynnik ludzki jest najsłabszym ogniwem⁹. Z badań przeprowadzonych na grupie 50 komorników oceniających bezpieczeństwo kancelarii w skali 1-5 w przypadku kradzieży wewnętrznej i ingerencji zewnętrznej oceniono je na poziomie odpowiednio: 2,94 i 2,99.

Warto także powiedzieć, że na mocy u.k.s.e. powołany został samorząd zawodowy komorników sądowych¹⁰. Zadaniem samorządu jest m.in.:

- reprezentacja środowiska komorniczego,
- szkolenie i przygotowanie kadry komorniczej,
- nadzorowanie działalności komorniczej i utrzymanie dyscypliny oraz godności wykonywania zawodu.

Przynależność do samorządu opiera się na zasadzie dobrowolności, występuje kolegialność organów.

Komornicy sądowi podlegają odpowiedzialności zawodowej. Od 2013 roku trwają prace nad poselskim projektem ustawy o postępowaniu dyscyplinarnym wobec osób wykonujących niektóre zawody prawnicze, w tym zawód komornika¹¹. Projekt przewiduje utworzenie sądów dyscyplinarnych oraz powołanie rzecznika dyscyplinarnego i jego zastępców. Do rozpatrywania spraw dyscyplinarnych w pierwszej instancji w przypadku komorników, asesorów, aplikantów komorniczych właściwe będą sądy dyscyplinarne działające przy każdej radzie izby komorniczej.

Ważnym elementem pracy komornika jest ryzyko zawodowe. Jednym z rodzajów ryzyka zagrożeń dla komorników ze strony dłużników jest agresja¹². Badania prowadzone m.in. przez Annę Wiśniewską-Śliwińską oraz ogólnopolskie badania środowiska komorników wskazały na występowanie stresu zawodowego, agresję słowną i fizyczną wobec komorników. W wielu wypadkach w czasie postępowania egzekucyjnego należało wzywać lekarzy czy policję.

⁹ E. Okońska: *Co z tym (nie)bezpieczeństwem w kancelarii komorniczej?* „Nowa Currenda” 2013, nr 9, s. 86-91.

¹⁰ T. Banach: *Samorząd jako wspólny dom. Geneza, powstanie i rozwój Stowarzyszenia Komorników Sądowych 1981-1997*. „Nowa Currenda” 2012, nr 5 oraz G. Sikorski: *Samorząd zawodowy komorników sądowych – istotny aspekt postrzegania zawodu komornika jako samodzielnego zawodu prawniczego – współczesność*. „Nowa Currenda” 2012, nr 5, s. 14-17.

¹¹ A. Mościcka: *W sejmie trwają prace nad wprowadzeniem zmian w postępowaniu dyscyplinarnym w zawodach prawniczych*. „Nowa Currenda” 2013, nr 7, s. 56-61.

¹² L. Mellibruda: *Agresja wobec komornika*. „Nowa Currenda” 2013, nr 1, s. 84-95.

2. Pole ubezpieczeniowe

Dla potrzeb ubezpieczeniowych zawsze zadajemy pytanie o liczbę podmiotów możliwych do objęcia ochroną ubezpieczeniową. Maksymalną liczbę podmiotów (przedmiotów) do ubezpieczenia będziemy nazywać polem ubezpieczeniowym.

Ministerstwo Sprawiedliwości w ciągu ostatnich trzech lat znacząco zwiększyło liczbę komorników sądowych. Co więcej, do 1001 działających dziś kancelarii komorniczych do końca 2014 roku dołączy ponad 400 nowych.

Tabela 1 prezentuje liczbę komorników, jaka przypada na dany okręg sądu apelacyjnego.

Tabela 1

Liczba komorników przypadająca na dany okręg sądu apelacyjnego w Polsce

Okręg sądu apelacyjnego	Liczba komorników sądowych
Białystok	60
Gdańsk	131
Katowice	144
Kraków	90
Łódź	102
Lublin	68
Poznań	99
Rzeszów	43
Szczecin	67
Warszawa	83
Wrocław	114

Z danych zawartych w tabeli 1 wynika, że najwięcej komorników zarejestrowanych jest w okręgach: łódzkim, wrocławskim, katowickim, gdańskim.

Spójrzmy obecnie na liczbę spraw załatwionych przez komorników sądowych (tabela 2).

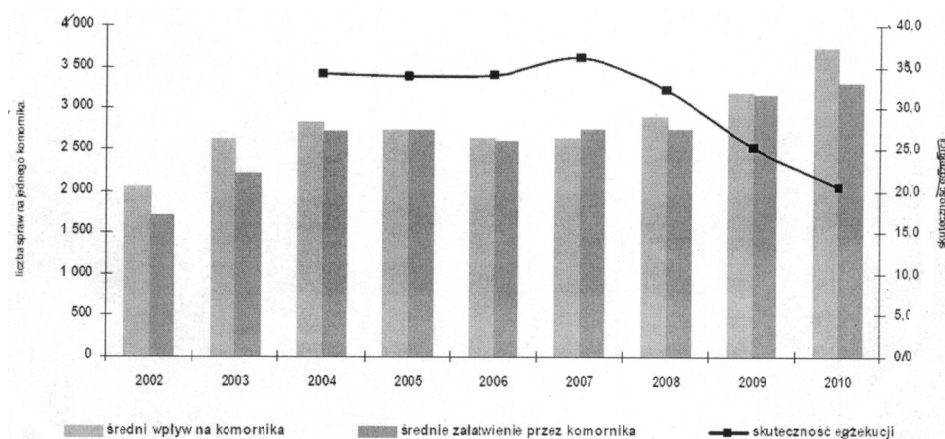
Tabela 2

Sprawy załatwiane przez komorników w Polsce w wybranych latach 2000-2010 (w tys.)

Wyszczególnienie	2000	2005	2009	2010
Egzekucja należności sądowych	365,0	294,4	338,9	353,7
Egzekucja świadczeń powtarzających się (w tym alimentacyjnych)	41,1	68,1	115,4	60,9
O zabezpieczenie roszczeń	41,1	68,0	115,3	60,8
O zabezpieczenie roszczeń	3,0	13,7	25,5	20,7
O opróżnienie lokali mieszkalnych (w tym bez zapewnienia lokalu socjalnego)	13,2	7,0	7,4	7,0
	9,3	3,7	2,5	2,4
Egzekucja innych świadczeń niepieniężnych	2,6	4,4	5,2	5,9
Ogółem	851,5	1679,8	2476,6	2841,5

Z danych zawartych w tabeli 2 wynika, że łączna liczba spraw załatwionych ma tendencję rosnącą, co można interpretować jako skuteczność egzekucji komorniczych. Widzimy również, że przeważają egzekucje należności sądowych. Zwracamy uwagę, że są to zarejestrowane sprawy zakończone w danym roku, lecz w wielu wypadkach są to sprawy z lat poprzednich.

Spójrzmy obecnie na liczbę spraw, jaka przypada na jednego komornika (rys. 1).

Rys. 1. Liczba spraw przypadająca na komornika w relacji ze wskaźnikiem skuteczności egzekucji

Z danych zawartych na rys. 1 widzimy, że średni wpływ spraw i spraw załatwionych na jednego komornika niewiele się różni. Natomiast w latach 2004-2010 skuteczność egzekucji (czas trwania) zmniejsza się. Jedną z przyczyn skrócenia czasu trwania egzekucji jest przepis, że „komornik może przyjmować wnioski spoza swojej właściwości tylko w sytuacji, gdy zaległość w prowadzonych przez niego sprawach nie przekracza 6 miesięcy”¹³. Stąd (zwłaszcza w sprawach wierzycieli masowych) komornicy sądowi podejmują działania w celu szybkiego zakończenia egzekucji.

Spójrzmy obecnie na ewidencję spraw z czynności komorniczych (tabela 3).

Analiza ewidencji spraw z czynności komornika w latach 2002-2010 wskazuje na systematyczny wzrost nowych spraw ogółem i systematyczne zwiększanie się liczby spraw zakończonych. Widzimy, że np. w 2010 roku umorzono z różnych przyczyn ok. 1274 tys. spraw.

¹³ Wypowiedź członka KRK Andrzeja Mularczyka. „Nowa Currenda” 2013, nr 5, s. 67.

Tabela 3

Ewidencja spraw z czynności komornika w Polsce w latach 2002-2010

Lata	Liczba komorników	Wpłynęło	Zalutowano ostatecznie						Pozostało na okres następny	Skuteczność egzekucji (zafatwienie poprzez wyegzekwowanie świadczenia w odniesieniu do wpływu)
			ogółem	w tym						
				przez wyegzekwowanie świadczenia	umorzono					
				z powodu bezskuteczności egzekucji	na żądanie wierzyciela	w trybie art. 823 kpc	z innych przyczyn			
2002	585	1 196 317	993 349	1 630 014	x
2003	586	1 532 541	1 290 226	1 873 635	x
2004	590	1 665 709	1 599 294	569 400	649 486	.	.	.	1 960 909	34,2
2005	616	1 684 331	1 679 769	569 897	664 089	.	.	.	1 962 063	33,8
2006	644	1 688 256	1 668 136	572 505	654 445	.	.	.	1 982 268	33,9
2007	652	1 716 313	1 786 934	619 607	662 484	94 269	51 828	26 136	1 927 132	36,1
2008	661	1 912 792	1 808 860	615 724	691 213	111 508	48 159	18 752	2 040 647	32,2
2009	788	2 503 442	2 476 598	629 219	839 861	131 678	47 540	19 505	2 065 418	25,1
2010	861	3 205 173	2 841 487	655 717	1 083 581	130 141	42 792	18 343	2 440 233	20,5

3. Ubezpieczenie obowiązkowe odpowiedzialności cywilnej komorników sądowych

Na podstawie art. 24 ust. 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku o komornikach sądowych i egzekucji (Dz.U. nr 133, poz. 882 z późn. zm.) określony został obowiązek ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej komorników sądowych za szkody, które mogą zostać wyrządzone w związku z ich działalnością egzekucyjną¹⁴.

Ubezpieczeniem OC jest objęta odpowiedzialność cywilna komorników sądowych za szkody wyrządzone w następstwie działania lub zaniechania ubezpieczonego w okresie trwania ochrony ubezpieczeniowej w związku z ich działalnością egzekucyjną. Jeśli komornik zatrudnia pracowników (np. asesorów, aplikantów komorniczych), ubezpieczeniem OC objęte są także szkody, które mogą być wyrządzone działaniem tych pomocniczych pracowników.

Ubezpieczenie OC nie obejmuje:

- 1) szkód polegających na: uszkodzeniu, zniszczeniu lub utracie mienia wyrządzonych przez ubezpieczającego małżonkowi, wstępnemu i zstępnemu, rodzeństwu, a także spowinowaceniemu w tej samej linii lub osobie pozostającej w stosunku przysposobienia oraz jej małżonkowi, jak również osobie, z którą pozostaje we wspólnym pożyciu albo pracownikowi;
- 2) szkód wyrządzonych przez ubezpieczonego po odwołaniu komornika, chyba że szkoda jest następstwem wykonania działalności egzekucyjnej przed odwołaniem;

¹⁴ Rozporządzenie Ministra Finansów z 24 grudnia 2003 r. w sprawie obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej komorników sądowych. Dz.U. z 2003 r., poz. 2326 z późn. zm.

3) szkód powstałych wskutek działań wojennych, stanu wojennego, rozruchów i zamieszek, a także aktów terroru.

Powyższe zapisy skłaniają do kilku uwag polemicznych.

Jak łatwo zauważyć, ubezpieczeniu nadaje się status obowiązkowości.

Oznaczać to może, że:

1) wszyscy komornicy sądowi wraz z osobami pomocniczymi przy egzekucji sądowej podlegają obowiązkowi ubezpieczenia. Z naszych rozważań wynika, że o ile wiemy, ilu jest zarejestrowanych komorników sądowych, o tyle nie dysponujemy danymi o liczbie osób pomocniczych pracujących w kancelarii, a podlegających ubezpieczeniu;

2) brak ubezpieczenia OC oznaczać może utratę prawa do wykonywania zawodu.

W rozporządzeniu nie definiuje się szkody wyrządzonej przez ubezpieczonego. Z naszych rozważań wynika, że katalog szkód wyrządzonych przez komornika sądowego jest bardzo obszerny i nie został zamknięty. Skoro powstają szkody, to z punktu widzenia zakładu ubezpieczeń bardzo ważne jest, za co konkretnie wypłacamy świadczenia, ile i kiedy. Nie bez znaczenia jest tutaj sposób wyliczenia szkody i sposób jej zapłaty. Pojęcia użyte w rozporządzeniu „wyrządzone w następstwie działania” lub „zaniechanie ubezpieczonego” są niedookreślone i mogą być dowolnie interpretowane. Stanowi to duże utrudnienie dla procesu likwidacji szkód na szczeblu zakładu ubezpieczeń.

Ustawodawca bardzo ogólnie zdefiniował szkodę, za którą powinien odpowiadać zakład ubezpieczeń. Z praktyki wiemy, że zdarzają się przypadki wszczęcia postępowania dyscyplinarnego przeciwko komornikom sądowym. Jedną z podstaw wszczęcia postępowania dyscyplinarnego jest zarzucenie komornikowi rażącej obrazy przepisów prawa¹⁵. Art. 71 u.k.s.e. przedstawia katalog zawinionych działań lub zaniechań komornika, które mogą być podstawą wszczęcia postępowania dyscyplinarnego. Oczywiście każdy taki przypadek jest wnikliwie badany przez odpowiednią komisję. Niestety, statystyka publiczna nie dostarcza nam danych w ww. sprawach. Wiemy, że procesy egzekucji są długotrwałe. Łatwo jest komornikowi sądowemu spowodować losowy błąd uchybienia. Dlatego stanowi to wskazówkę do konieczności tworzenia rezerwy na szkody powstałe, ale jeszcze niewypłacone. Celem takiej rezerwy jest zabezpieczenie wypłacalności zakładu ubezpieczeń. Jak łatwo zauważyć, w większości będą to szkody z odpowiedzialności deliktowej.

¹⁵ M. Borek: *Rażąca obraza przepisów prawa jako jedna z przesłanek odpowiedzialności dyscyplinarnej komorników sądowych*. „Nowa Currenda” 2012, nr 8, s. 34-36.

Jedną ze szkód, którą może spowodować komornik, jest nieprawidłowe oszacowanie wartości, np. nieruchomości¹⁶. Złożoność problematyki wyceny różnego rodzaju nieruchomości (budynki, budowle, tereny, grunty rolne) wymaga profesjonalnej wiedzy rzeczoznawców majątkowych. Zbyt pobieżne, bez zaciągnięcia opinii rzeczoznawców podejście komorników ds. wyceny konfiskowanych przedmiotów może być przedmiotem skargi ze strony dłużnika. Szkody spowodowane przypadkowymi błędami obliczeniowymi, kalkulacyjnymi może pokryć zakład ubezpieczeń.

W par. 2.4 rozporządzenia wyklucza się stosowanie przez zakład ubezpieczeń umownych ograniczeń w przypadku wypłaty odszkodowań. Oznacza to, że towarzystwo ubezpieczeniowe nie może stosować franszyzy czy udziałów własnych ograniczających wysokość wypłaconego odszkodowania.

Ponadto prowadzenie omawianego ubezpieczenia przez towarzystwo ubezpieczeniowe wymaga przeszkolenia pośredników ubezpieczeniowych poprzez przekazanie im maksymalnego zakresu wiedzy o działalności komorniczej w Polsce. Nie bez znaczenia dla pośredników ubezpieczeniowych jest znajomość zasad wykonania umów ubezpieczenia w tym ubezpieczeniu. Z punktu widzenia marketingowego dla pośredników ubezpieczeniowych ważne są adresy kancelarii komorniczych i rejestry komorników, co ułatwia do nich dostęp. Poza tym liczba ok. 1000 komorników nie jest duża, co dla 33 czynnych zakładów ubezpieczeń (w 2012 roku) w dziale II oznaczać może ubezpieczenie w jednym zakładzie zaledwie kilkunastu komorników. Mała liczba ubezpieczonych może przyczynić się do powstawania wysokiej szkodowości, a tym samym do wzrostu składek ubezpieczeniowych.

Dla zakładu ubezpieczeń podejmującego się ubezpieczenia OC komorników sądowych oznacza to konieczność zatrudnienia w zakładzie ubezpieczeń co najmniej jednej osoby profesjonalnie zajmującej się akwizycją i likwidacją szkód spowodowanych działalnością komorniczą lub niewłaściwie wykonanymi czynnościami komorniczymi.

4. Częstość szkód spowodowanych przez czynności komornicze

Dla potrzeb kalkulacji stopy składki konieczna jest znajomość liczby szkód spowodowanych przez komorników sądowych. Statystyka publiczna rzadko kiedy dostarcza nam takich danych. Z dotychczasowych rozważań wynika, że na jednego komornika (kancelarię komorniczą) przypada ok. 3700 spraw rocznie (2010 rok). Łatwo więc o popełnienie błędu losowego.

¹⁶ A. Mościcka: *Odpowiedzialność odszkodowawcza komornika i biegłego za nieprawidłowe oszacowanie rzeczy przy licytacji nieruchomości*. „Nowa Currenda” 2013, nr 4, s. 65-67.

Wiadomo, że komornik sądowy w czasie wykonywania swoich obowiązków dokonuje wielu czynności. Wykonanie niewłaściwe choćby jednej może owocować szkodą (pomijamy tutaj wagę tej czynności). Liczba czynności wykonywanych przez komorników np. w ciągu roku nie jest znana. Stąd dla potrzeb obliczenia częstości szkód możemy zbadać relację liczby uwzględnionych skarg na czynności komornika do liczby spraw egzekucyjnych, które wpłynęły do kancelarii komorniczych.

Zgodnie z art. 23 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku o komornikach sądowych i egzekucji „komornik ponosi odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przy wykonywaniu czynności”. Podmiotem uprawnionym do wniesienia skargi jest każdy, kto został pokrzywdzony w wyniku nieprawidłowo przeprowadzonych czynności komornika. Forma złożenia skargi i czas zgłoszenia, czas rozpatrzenia, czas ewentualnego zażalenia uregulowane są odpowiednimi przepisami¹⁷.

Wiadomo, że zarówno liczba skarg na czynności komornicze, jak i liczba spraw wpływających do kancelarii są wielkościami zmiennymi w ciągu każdego roku. Stąd dla potrzeb policzenia częstości szkód konieczne jest posiadanie ww. danych z kilku lat wstecz po to, by stosując metody statystyczne obliczyć przewidywaną częstość szkód. Dla przykładu w 2009 roku do kancelarii komorniczych wpłynęło 2,5 mln spraw egzekucyjnych. W tymże roku wpłynęło 44 200 skarg na działalność komorników, w tym 43 500 spraw ze skargą na czynności komornika, z czego 6300 skarg uwzględniono w całości lub części¹⁸.

Biorąc pod uwagę powyższe dane, roczną stopę składki możemy obliczyć następująco:

$$\frac{\text{Liczba skarg uwzględnionych na komorników}}{\text{Ogółem liczba spraw, które wpłynęły do kancelarii komorniczych}} = \frac{6300}{2\,500\,000} = 0,00252.$$

Gdyby wziąć pod uwagę liczbę skarg wniesionych na czynności komornicze, roczna stopa składki wyniosłaby $\frac{43\,500}{2\,500\,000} = 0,0174$.

Po uwzględnieniu udziału kosztów działalności w składce przypisanej na poziomie 30% roczna stopa składki wyniosłaby odpowiednio 0,0036 i 0,0248. Mnożąc powyższe wielkości przez sumę gwarancyjną, uzyskalibyśmy składkę ubezpieczeniową. W ten sposób obliczyć możemy – jeśli dysponujemy danymi statystycznymi – stopę składki w każdym roku.

¹⁷ V. Jachimowicz: *Skarga na czynności komornika*. „Perspektywy Europejskie” 2012, nr 9, s. 144-146.

¹⁸ A. Bobowska: *Za błędy komornika musi płacić wierzyciel*. „Dziennik. Gazeta Prawna” z 22.07.2010.

Jak wiadomo, stopa składki jest wielkością zmienną i uzależniona jest od posiadanych danych, ich wiarygodności, a także oceny ryzyka działalności komorniczej. Może się zdarzyć tak, że w tym ubezpieczeniu wystąpią różnej wysokości stopy składki, a także zróżnicowany system zwwyżek i zniżek.

5. Minimalna suma gwarancyjna

Ważnym parametrem dla celów kalkulacji składki jest minimalna suma gwarancyjna. Ustawodawca ustalił minimalną sumę na poziomie 100 tys. euro za jedno zdarzenie. Nie wiemy, jakimi kryteriami kierował się ustawodawca, podając sumę gwarancyjną na tym poziomie.

Ustawodawca określił więc poziom minimalny, natomiast nie określił poziomu maksymalnego. Biorąc pod uwagę ryzyko działalności komorniczej, górna granica powinna być określona przez komorników. Zwracamy uwagę, że minimalna suma gwarancyjna jest wielkością wyczerpywaną. Przy takiej ilości spraw możliwe jest popełnienie wielu szkód losowych, zwłaszcza gdy komornicy działają pod presją skutecznej egzekucji. Nie jest do końca jasne, w jakiej kolejności i wysokości będą poszkodowanym wypłacane szkody do poziomu minimalnej sumy gwarancyjnej.

Zwracamy uwagę, że ustalenie minimalnej sumy gwarancyjnej przez ustawodawcę w dużym stopniu przesądza o wysokości składki przypisanej.

Podsumowanie

Przedstawiona w artykule ocena ryzyka komornika sądowego dla potrzeb ubezpieczeniowych okazała się skomplikowanym przedsięwzięciem. Wobec wzrostu roszczeń odszkodowawczych wierzycieli praca komorników sądowych jest społecznie potrzebna.

Z artykułu możemy wyciągnąć następujące wnioski:

- liczba spraw wpływających, załatwianych ma tendencję rosnącą,
- zawód komornika sądowego należy do zawodów zaufania publicznego i narażony jest na różne rodzaje zagrożeń (stres, agresję),
- ubezpieczenie obowiązkowe odpowiedzialności cywilnej zawiera wiele elementów dyskusyjnych i wieloznacznych pojęć.

Podjęta problematyka nie została wyczerpana, lecz jedynie zasygnalizowana. Ograniczone ramy artykułu powodują, że konieczne są dalsze badania, które powinny pójść w kierunku oceny efektywności tego ubezpieczenia od strony zakładów ubezpieczeń.

Literatura

- Banach T.: *Samorząd jako wspólny dom. Geneza, powstanie i rozwój Stowarzyszenia Komorników Sądowych 1981-1997*. „Nowa Currenda” 2012, nr 5.
- Bobowska A.: *Za błędy komornika musi płacić wierzyciel*. „Dziennik. Gazeta Prawna” z 22.07.2010.
- Borek M.: *Rażąca obraza przepisów prawa jako jedna z przesłanek odpowiedzialności dyscyplinarnej komorników sądowych*. „Nowa Currenda” 2012, nr 8.
- Dalka S., Wiśniewski D.: *Egzekucja ze statków morskich*. „Problemy Egzekucji” 2001, nr 11 (47).
- Hrycaj A.: *Egzekucja praktyczna*. Poznań 2007.
- Jachimowicz V.: *Skarga na czynności komornika*. „Perspektywy Europejskie” 2012, nr 9.
- Mellibruda L.: *Zarządzanie kancelarią komorniczą w opiniach właścicieli kancelarii*. „Nowa Currenda” 2012, nr 11.
- Merchel Z.: *Kilka uwag na temat kosztów działalności egzekucyjnej komornika po zmianach wynikających z ustawy z dnia 18 września 2001 r. o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji oraz o zmianie niektórych innych ustaw*. „Problemy Egzekucji” 2001, nr 18 (54).
- Niski R.: *Zajęcie wynagrodzenia za pracę – wybrane zagadnienia*. „Problemy Egzekucji” 2001, nr 16 (52).
- Rozporządzenie Ministra Finansów z 24 grudnia 2003 r. w sprawie obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej komorników sądowych. Dz.U. z 2003 r., poz. 2326 z późn. zm.
- Rybak D.: *Stres związany z pracą komornika sądowego*. „Nowa Currenda” 2012, nr 7.
- Sikorski G.: *Samorząd zawodowy komorników sądowych – istotny aspekt postrzegania zawodu komornika jako samodzielnego zawodu prawniczego – współczesność*. „Nowa Currenda” 2012, nr 5.
- Wojciechowska N.: *Etyka zawodowa aplikanta komorniczego*. „Nowa Currenda” 2012, nr 2.
- Lewandowski M.: *Zawód zaufania publicznego zawodem odpowiedzialności publicznej*. „Nowa Currenda” 2013, nr 6.
- Mościcka A.: *Odpowiedzialność odszkodowawcza komornika i biegłego za nieprawidłowe oszacowanie rzeczy przy licytacji nieruchomości*. „Nowa Currenda” 2013, nr 4.
- Wypowiedź członka KRK Andrzeja Mularczyka*. „Nowa Currenda” 2013, nr 5.
- Okońska E.: *Co z tym (nie)bezpieczeństwem w kancelarii komorniczej?* „Nowa Currenda” 2013, nr 9.
- Mościcka A.: *W sejmie trwają prace nad wprowadzeniem zmian w postępowaniu dyscyplinarnym w zawodach prawniczych*. „Nowa Currenda” 2013, nr 7.
- Mellibruda L.: *Agresja wobec komornika*. „Nowa Currenda” 2013, nr 1.

COMPULSORY INSURANCE OF CIVIL LIABILITY OF BAILIFFS

Summary

In the free-market economy a lot of natural and legal persons have loans and liabilities. Many people and businesses have a hard time repaying loans and contracts. Appears very often bankrupt companies and consumer bankruptcy. A court executive officer (bailiff) has been called in order to enforce repayment of loans and commitments. Every bailiff is required to carry liability insurance. In this paper we assess the risk of this professional group, its social status, statistics of cases affecting and completed. We point to the vagueness and the sums guaranteed of compulsory insurance of civil liability. Critically evaluate the content of the Regulation of the Minister of Finance on compulsory insurance of civil liability of bailiffs.